

Próba beszéd, Heppes Aladár, otthon

. . . .Mivel az ostor rajtunk, repülő személyzeteken csattan, megemlékezésemnek egyik fő célja, hogy rámutassak: milyen körülmények között folytak le ezek a harcos és hőstettek.

Ahogy Gaál Gyula írja *Magyar Szárnyakban*, "Mi értelme volt annak, hogy kevesebb mint 150 főből álló drégelypalánki várórség a budai pasa 8-10,000 katonájának négy napig útját állta? Ez történyt 392 esztendővel ezelőtt. Az idő és a fegyverek változnak, a hely és a szív megmaradt." A drégelypalánki várórség szárnyas utódjai, hősei és hősi hallottjai megérdemlik, hogy a magyar történelem mintaképpen őrizze meg emlékeiket az utókor számára.

1944 januárjában csupán csak a 102 repülő dandár képviselte a magyar Honvédséget a keleti arcvonalon, Oroszországban, német vezéres alatt.

Harcos alakulatai: egy 102 önálló vadász század, majd áprilistól egy századdal megerősítve, a 192 vadász repülő osztály. A 102 távolfelderítő osztály, mely 1943 júniusban ünnepelte 500-ik bevetését és 1944 szeptemberében közel 1000 bevetés után oszlott fel. A 102 közel felderítő század, melynek statisztikája általam sajnos ismeretlen. Egy bombázó század melyből júliusban zuhanók bombázó század lett és mely 102/2 zuhanóbombázó századhoz csatlakozva, akik már 1943 októberében 1500 bevetéssel büszkélkedtek. A 102/1 zuhanóbombázó osztálya bővült. Egy szállító század Junkers 52-ős gépekkel.

A 102/1 zuhanóbombázó, később csatarepülő osztály néven ismert, osztály és a 101 vadászrepülő ezred voltak a Légierők utolsó harcosai légi alakulatai, akik 1945 május 5-én Raffelding repülőtéren Ausztriában letették a fegyvert.

A keleti német arcvonalon, s így a repülő dandárok is, folytonos visszavonulásban volt a fölényes erővel rendelkező Szovjet hadsereg támadásai következtében. A *Magyar Szárnyakban* ezekről az alakulatokról, teljesítményeikről számos cikk jelent meg, melyek tanúsítják, hogy repülőink hatalmas túlerő ellen a keleti fronton és hihetetlen mostoha körülmények között harcoltak.

Magyarországon ebben az időben következő volt a helyzet. Bár a Honi Légvédelmi Parancsnokság már fennállt figyelő és jelentő szolgálattal, valamint állásban lévő légvédelmi ütegekkel, a repülő honi légvédelem csak két Messerschmitt 109-es vadászgéppel felszerelt századdal rendelkezett: az egyik század Ferihegyen, a másik Szolnokon állomásozott. Rövidesen kitűnt, hogy a Honi Légvédelmi Parancsnokság jelentő és figyelő szolgálata a vadászegységekkel és azok együtt egymás közötti működése teljesen gyakorlatlan volt.

A magyar kormány és a Szövetséges Hatalmak között volt egy titkos egyezmény, mely szerint amerikai bombázók az országot nem támadják. Amennyiben az osztrák és német célok elleni bevetéseknél a magyar légteret megsértenék, sem vadászokat, nem vettünk be ellenük, sem pedig a légvédelmi tűzérő nem tűzel rájuk. Bár óvóhelyek sűrűn épültek és elsötétítés napirenden volt, a kormány is és a polgári lakosság is ezeket csupán óvatossági intézkedéseknek tekintette. A kurucok bíztak abban, hogy a tárgyalások következtében egy szép napon egy-két százezer amerikai ejtőernyős fog lebegni az égen, akik megszállják az országot. A labancok abban bíztak, hogy a németek csodafegyvereikkel fognak véget vetni a háborúnak. Mindkettő álam volt.

Március 19-én a német csapatok megszállták Magyarországot, mivel a kilépés titkos tárgyalásról természetesen tudomást szereztek. Ezzel a magyar légtérnek a bombázásoktól való megkímélésére vonatkozó egyezmények is érvényüket veszítették..

Lássuk tehát a várható légi összetűzés számszerű összehasonlítását. Kérem az első és második szám melléklet kiosztását.

Az amerikai 15. légiflotta Gaál szerint ebben az időben átlagosan 1200 bevehető négymotoros bombázóval, többszáz hosszútávú kísérő vadással és nagyobb számú angol éjjeli bombázóval rendelkezett. Evvel szemben állt a már említett két vadász századunk 24 géppel, egy kiképzés alatt álló éjjeli vadász század és a Repülő Kísérleti Intézet 12-12 Messerschmitt 210-es géppel, valamint a Repülő Átvételi Bizottság néhány 210-es géppel.

Ezek a gépek köztudomás szerint védelmi vadász feladatra könnyű vadász kíséret nélkül nem voltak alkalmasak. Márciusban a szórványosan megindult bombázások ellen a ferihegyi vadász század egyszer, 11 géppel került bevetésre, eredmény

nélkül, két hősi halott veszteséggel. Áprilisban a rossz irányítás és összműködési gyakorlatlanság miatt nyolc bevetés közül csak kétszer kerültek vadászaink érintkezésbe az amerikaiakkal. Ezt az időszakot Gaál Gyula az 1981-es (sic 1980) *Magyar Szárnyakban* "Jó idő várható Budapest felett" című cikkében részletesen tárgyalja.

Az első nagyarányú bombatámadás április 3-án érte Magyarországot. Az ennek következtében elszenvedett veszteségek és pusztítás hatására április 6-án a Légierők Parancsnoksága megbízott engem egy három százados vadász osztály felállításával Veszprémben. A szokásos szervezési papírtologatás elmaradt. Ehelyett a Veszprémi repülőtér hadirepülőtérre való berendezése, rejtés, híradás, vezetési rendszer, anyagellátás, lőszer, üzemanyag utánpótlás, áttelepítések, elszállásolások, javító szeroszlop, felállítása stb. stb. a repülőtér parancsnok, Podhradszy Andor, repülő ezredes lelkes támogatásával lázas gyorsasággal haladt előre. A két említett vadász századot Mátyásföldről egy harmadik egészítette ki és május második felében kb. negyven Messerschmitt 109-es géppel, mint a Magyar Királyi 101 honvéd légvédelmi vadász repülő osztály bevetésre készen állt. Gaál Gyula a következő időszakot "Fehér Kereszt és Fehér Csillag" cikkében az 1983-as *Magyar Szárnyakban* szintén részletesen tárgyalja.

Szükségesnek tartom itt megemlíteni a később előadandók megértés céljából, hogy az osztály első két bevetése alkalmával megint nem sikerült kapcsolatot felvenni az amerikai támadókkal. Mindkét esetben 32-32 géppel került bevetésre az osztály, riasztásból, kötelékben való felszállással május harmincadikán és június másodikán. Az első bevetésnél, míg kötelékeket mintegy másfél órán keresztül különböző légterekbe küldözgették, addig az amerikaiak már régen elhagyták az ország légterét. Június másodikán az első amerikai ingajarat alkalmával--amikor az amerikai erők Olaszországból indulva a Szovjetunióban szálltak le és útközben Szegedet, Szolnokot, Miskolcot, Kolozsvárt és Debrecen bombázták. A Honi Légvédelmi Parancsnokág kötelékeket Győrbe irányította, majd ottani eredménytelen bolyongás után Esztergomba, végül Budapestre. Természetesen elkéstünk, érintkezés megint nem volt.

Nem akarom tovább untatni a hallgatóságot részletekkel így most csak a kiosztott elsőszámú mellékletből idézek pár adatot a támadók és védők hihetetlen számarányára, valamint a szembenálló repgépek minőségére és fegyverzetére vonatkozólag. E számokat alátámasztom a második számú mellékletként kiosztott

grafikus ábrázolással, mely összesítve a hús legnagyobb amerikai bevetést, egyszerűbb prezentálása annak a hihetetlen aránytalanságnak, mely a támadók és védők között fennállott.

Az első számon mellékletből mely a hús legnagyobb amerikai támadás összesítése láthatjuk, hogy 9,560 bombázó és 4000 vadással szemben a védelem 602 gépet tudott bevetni. Ez 480 magyar és 122 német gépből állott. Lássuk egyes bevetések számait. Június 16-án az amerikaiak 928 gépet, 638 bombázót és 290 vadászt vezettek be. Ezzel szemben mi 28 gépet. Június 26-án az amerikaiak 977 gépet, 677 bombázót, 300 vadással vettetek be, mi 35.

Ha ezek a számarányok nem lennének elegendők, lássuk a repülőgépek összehasonlítását. A Messerschmitt 109 gép hatos, három lőfegyverrel rendelkezett 750 lövessél. A Mustang 6 gépfegyverrel 1800 lövessél. A Lightning vadászgép 5 gépfegyverrel és 1800 lövessél. Mindkét amerikai vadászgép sebesebb volt, jobb kilátással, mint a Messerschmitt 109es. Mindkét amerikai vadászgép sebesebb volt, jobb kilátással, mint a Messerschmitt 109es. A négymotoros bombázók 16 géppel fegyverrel 13,900 lövessél gépenként rendelkeztek. Voltak ugyan többi gépágyús Messerschmitt 109 esek, tehát három gépágyú és két géppuska emerre felé csökkent sebességű tevékédő képeséges rosszabb forduló képeség miatt nem lehetett használni. A németek csak erős vadász kísérettel alkalmaztak ilyen gépeket. Nekünk erre elég gépünk nem volt.

Most lássuk a második számú mellékletet. Ahol ez a hús legnagyobb amerikai támadás van, összesen bevetett amerikai gépek száma 13,568. Ebből a bevetett amerikai bombázó száma 9,568, a bevetett amerikai vadászok száma 4,000. A bombázókból lelőttünk 58-at. Ez a bevetett bombázóknak nulla egész 6 százaléka. A vadászok: 52 vadász lőttünk le. Ez az amerikai vadászok bevetett vadászok egy egész 3 százaléka. Összesen, tehát, az amerikai lelőtt gépet száma 110 volt ebben az időben, nulla egész 8 százaléka bevett amerikai gépeknek. Evvel szemben állt 602 védelmi vadász. Ebből a 602 vadászból az e időszakban 480 magyar és 122 német gép volt. Ebből a 602 vadászból az e időszakban 480 magyar és 122 német gép volt. Így a számok ahhoz az előbbi veszteséges számokban nincsenek benne, ezek csak a magyar vadászok által igényelt lelövésék. A lelőtt, megsebesült, súlyosan sérült magyar vadászgépek számai az időszakban 60-ra tehető. Ezek pótlása, akkor nem volt probléma.

Sajnálattal közlöm, hogy nemcsak az ellenséggel szemben voltak hátrányaink. Mivel a következőkben előadandó tények a Hadtörténelmi Múzeum Levéltárában meglévő okmányanyagból, ezredparancsokból, bevetési jelentésekből kiolvashatók, ezek feltárásával nem árulok el hadititkokat.

Hátrányaink a Honi Légvédelmi Parancsnokság részéről helytelen irányítások, helyzetközlések, a vezetésben való tapasztalatlanság. Ilyenre példa az előbben említett május 3. és június második helytelen irányítás. Július 8-án egy századunk volt bevetve, amikor dél körül a Honi Légvédelmi Parancsnokság jött a századot haza rendelte, a repülőtérenk beriasztását beszüntette azzal, hogy az amerikaiak elhagyták a légtér. Körülbelül 10 perc múlva az amerikaiak alacsony magasságból a Veszprémi repülőteret megbombázták a vadászosztálynak és a repülőtér parancsnokságnak 200 sebesültje és 28 hőse hallata volt. Végrehajthatatlan parancsokat kaptunk, például június 16-án amikor a századok körülbelül 200 amerikai vadász hátulról megtámadta, parancsot kaptam, hogy térjünk ki a vadászoktól és csak a bombázókat támadjuk.

Harcainkkal ismeréssel kapcsolatban a légi győzelmek igénylésnél új feltétel vezettek be. A lelőtt ellenség gép becsapódásának pontos helymegjelölése. Nyolckilencezer méter magasságból? Légi harc közben? Oltalmazó amerikai vadászoktól üldözve? Ezt a feltételt azért vezették be, hogy egy légvédelmi füzér bizottság a roncokból megállapíthassa vajon légvédelmi tűzérés vagy pedig a vadászok lőttek-e le a gépet.

Talán ennek volt a következménye, hogy az április 3-tól kezdve igényelt légi győzelmekről az első igazolás 1944 szeptember 23-án jelent meg a légerő parancsnokságának 63. számú bizalmas parancsában, tehát 5 hónap után. Valamivel később a Légierők Parancsnoksága 32 légi győzelmi igény újra felterjesztését rendelte le, mert azok az időközben feloszlott Honi Légvédelmi Parancsnokságnál "valószínűleg elvesztek".

Ennek megint az volt a következménye, hogy az első kitüntetések 1944 decemberében értek el az alakulatot és 60-70 százalékban posthumus, hősi halottoknak lettek adományozva. Tehát 8 hónapig tartott, amíg ezek a vadászrepülők elismerés hiányában zokszó nélkül harcoltak az amerikaiak ellen az előbb említett körülmények között.

A vadászosztály augusztus 22-én ünnepelte századik nyilvántartott és igazolásra felterjesztett amerikaiak elleni légygőzelmét. Bár ezt a magyar sajtó bőven méltatta, a Honi Légvédelmi Parancsnokság erről nem írt, nem emlékezett meg. Az egyetlen elismerő levél hozzám Fütterer német repülő tábornoktól érkezett. Ez a levél ma eredetiben a Múzeum birtokában van.

A légierő, mint egy költséges fegyvernem, sohasem volt a magyar katonai vezetés kedvence. De az előbb felsoroltak azt mutatják, hogy a vezetés részéről teljes hiánya volt, legalább is őszig--annak a morális támogatásnak, melyet repülőink megérdemeltek volna. Hogy ehhez az ezeréves kuruc-labanc politika megint mennyiben járult hozzá, nem tudom. Mindenesetre, amikor a második osztály felállítására júliusban parancsot kaptam, ennek végrehajtásakor mindenütt akadályba ütköztem és az első osztály egyhónapos felállításával szemben ez három hónapig tartott.

Természetesen, előnyeink is voltak. Morálisan, hazánkért és népünkért harcoltunk. Kiváló volt a bajtársi szellem. Akit lelőtek, vagy kényszer leszállt, nem került fogságba, s ha nem sérült rövidesen újra repült. Aki megsebesült azt magyar kórházban ápolták szeretettel, s ha felgyógyult, újra repült. Ilyen 14 közül 10 volt.

Anyagilag: sérült, kényszer leszállt gépjeinket a kiváló és lelkes műszaki személyzet--eredményeink csendes társai--órákon, vagy napokon belül újra sorba állította: ha kellett két gépből egyet csináltak. A Bécsben állomásozó német légvédelmi vadász erők parancsnoka, Handrick repülő ezredes az év végén egy összesített jelentést adott ki a magyar és német légvédelmi vadász repülő alakulatok november végéig terjedő teljesítményéről a magyar légtérben, Magyarország elleni támadások védelmében. Szerintük a németek 932 gépet a magyarok 649 gépet vetettek be. A németek 53 bombázót, 20 vadászt, tehát összesen 73 gépet lőttek le, a magyarok 61 bombázót, 48 vadászt összesen 109-et. Veszteségeik a németeknek személyiben 43, gépekben 88, a magyaroknak személyiben 30, gépekben 78.

Fenti statisztikából látható (amit Handrick ezredes szóban is megerősített), hogy a magyar vadászok kevesebb bevetéssel, valamint személyi- és gépvesztéssel több eredményt értek el, mint a német légvédelmi vadászok.

Ehhez hozzá kell fűznem, hogy a Honi Légvédelmi parancsnokság ekkor már megszűnt, így jelentést nem adott ki. Saját adataink szerint a német vadászok amerikai bevetések ellen, melyeknek feladata magyar célpontok bombázása volt, csak négy alkalommal, körülbelül 120-szal (és nem 932 géppel) vettek részt. Lehetséges, hogy több bevetés is történt nyugatmagyarország légterében, de ezek kizárólag német fennhatóság alatt álló területeken lévő célpontok védelmében történtek.

Az idei *Magyar Szárnyakban* Gaál Gyula tollából egy "Hadszintér a felhők felett" című cikk fog megjelenni, mely szeptembertől az év végéig mind a Magyar--Német, mint a Szovjet--Román légerő tevékenységét eredményeiket, veszteségeiket úgyszólván napról-napra tárgyalja.

Itt röviden csak annyit, hogy a légierők összes harcos alakulatai az országban folyó földi harcok támogatására lettek felhasználva, így a Honi Légvédelmi vadászok is. Az amerikaiak bevetései nem csökkentek csak alkalmazásuk változott, vadász elhárításunk majdnem teljes hiányában. A bombázók kisebb csoportokban városokat, falvakat, hidakat pusztítottak, a vadászok pedig út, vasútvonalak, repülőterek, szállítmányok válogatás nélküli pásztázását kapták feladatul.

A harmadik szám mellékletben felsorolom a szeptember, októberben szembenálló repülő erőket. Az arány ekkor--mint látjuk--hat-hétszeres volt a Szovjet-Román légierő javára.

Budapestet a Szovjet erők két nappal karácsony előtt körül zártak. Ez volt a Magyar Királyi légerő utolsó karácsonya.

Végül pár adatot közlök a vadászrezred évvégi jelentéséből. melyben a szovjet elleni eredmények is benne vannak. Bevetések száma 175, bevetett gépek száma 1,414. Lelőtt gépek száma: 58 egymotoros, 35 kétmotoros, 68 négymotoros repülőgép. Összesen 161 gép.

Veszteségeink: 32 hősi halott közöttük egy század parancsnok, 3 eltűnt, 18 sebesült (4 alkalmatlan, 4 még kórházban, 10 újra bevetve), a hősihalottak eltűntek és bevetésre alkalmatlanok száma tehát 39, mely nagyjában egyenlő egy vadász osztály teljes rendszeresített repülővezető létszámával.

Befejezésül 1946 végén Ausztriában a Wörthi tó déli partján éltem, amikor levelet kaptam egy a tó északi partján élő volt német repülő őrnagytól, akik 1944ben egy német propaganda alakulatnak volt a vezetője és júniusban Veszprémben a 101 vadász repülő osztálynál töltött két napot csoportjával, fényképeket és hangszalagokat készítve. Tudatta velem, hogy a felvett filmeknek próbakópiái valahogy megmaradtak nála és szeretné nekem azokat átadni. Természetesen azonnal átcsónakáztam hozzá és egy fényképalbumba tettem a képeket. Ezt a 140 képes albumot most szeretettel ajánlom fel a Múzeumnak. Akkori dedikáló szavaim, melyeket az albumba írtam, s melyek most 40 év után sem jellemezhetnek jobban az 1944-es magyar Légierők összes harcos egységnek hőseit, így hangzottak,

"Hősök emlékét őrzi e füzet, hősök emlékét, kik--elestek, élnek, vagy meghaltak azóta--becsülettel, nemes harcban kockáztatták életüket a népek küzdelmében, kisebb-nagyobb közösségük jólétének, haladásának, vagy csak szükségszerű életheletőségük biztosítása védelmében.

A barátot vagy ellenséget nem ezek a hősök határozzák meg, hanem a történelem, --a földrajzi, gazdasági és népi viszonyok.

E hősök egyszerű, de a nemesebb szereplői egy történelmi vajúdásnak, melyben ők nem láttak és nem követtek politikai célokat. Életük kockáztatásával, sokan annak feláldozásával, harcoltak hozzátartozóik, nemzetük pusztá életéért: harcoltak nemesen egy szebb magyar jövődőért, harcoltak becsülettel a magyar zászlóért, melyet, sem jó, sem rossz sorban el nem hagytak."